

Eugènia Morer i Serra

La passió pel
paper en
moviment:
els *pop-ups*.



Entrevista a

**QUIM
COROMINAS**

Al seu estudi radiant de colors i llum en el centre històric de Girona, Quim Corominas guarda una de les col·leccions de *pop-ups* més interessants d'Europa. Com m'explica de seguida que ens trobem, la seva col·lecció no és una pura acumulació d'objectes acumulats en un afany formiguer hivernal. No. La seva col·lecció està guiada per dues paraules clau: moviment i paper. *Pop-up*. Un espetec i amunt. Pestanyes que s'aixequen, mons que apareixen i es despleguen, cercles i forats màgics, llengüetes sorprenents.

Nascut el 1951 en el Sarrià de Ter d'olor de paper i xemeneies fumejants, Quim Corominas ha rodat món i ha tornat a Girona. Pintor, mestre de plàstica i autor de llibres artístics, l'art i la pedagogia són tot u al cap, al cor i a les mans d'aquest artista fascinat pel paper en moviment.

—Per què *pop-ups*?

—Tot va començar a Londres, amb aquest teatre de paper d'aquí sobre l'armari, que vaig comprar per al meu nebot, i amb el Circ Internacional de Meggendorfer que vaig trobar el 1978. Llavors anava per firetes i hi comprava vanos de paper, coses que em cridessin l'atenció, coses de fusta curioses, *kobi toys*... Cal afegir-hi l'impacte que em va causar la vitrina de Peter Blake a la Tate Gallery, que reproduïx un petit aparador de joguines. Vaig començar fent una taula-vitrina, utilitzant-la com a «aparador» de joguines protegides amb un vidre. I llavors vaig fer les vitrines a la manera de Blake. En un principi ho feia perquè m'agradava, però a poc a poc em vaig anar construint un guió: els llibres per un cantó, les joguines de paper per l'altre... i cada vegada anava acotant més i trobava aquest nexa comú entre aquests elements: el moviment, la transformació. Per això una peça que no es transformi, que no tingui una sorpresa, només perquè sigui de paper, no m'interessa.

—*Pop-up, joguina, llibre desplegable, mòbile... quines són les diferències?*

—És difícil definir-los. D'entrada, de vegades vas a una llibreria i hi veus coses que te les venen com a llibres i són joguines... I els llibres en general es classifiquen de manera errònia, perquè el *pop-up* acaba definint llibres que no ho són en sentit estricte: desplegable, mòbile, tridimensional... Un desplegable és això, mira, un llibre que es desplega, que s'estén. I un llibre mòbile —el que té pestanyes, cercles giratoris, llengüetes— no ha de ser per força un *pop-up*. El terme anglès, doncs, s'ha menjat les concrecions i ara ho defineix tot. De fet, **un *pop-up* s'aixeca, explota, com una ampolla de xampany, «pop!» i se'n va enlaire.**

—*Què fa que el *pop-up* ens faci tanta gràcia?*

—En un *pop-up* passa el mateix que en una obra d'art: la sorpresa, l'originalitat, l'impacte, atrauen d'entrada. Amb el *pop-up* aconseguixes que salti el somriure de la persona, però un cop ho has fet dues vegades ja està, s'ha acabat l'invent. Enlluernat molt fort, com quan et donen un ensurt, però un cop superat has d'analitzar-ho, has de reposar-ho. I com l'obra d'art, pots arribar a avorrir-lo o a estimar-lo; a agradar-te més i més, i a descobrir-hi més subtileses.

No n'hi ha prou, doncs, només amb el mecanisme de la sorpresa: **s'ha d'aconseguir que el *pop-up* es miri dues vegades, després d'aquesta sensació inicial.**

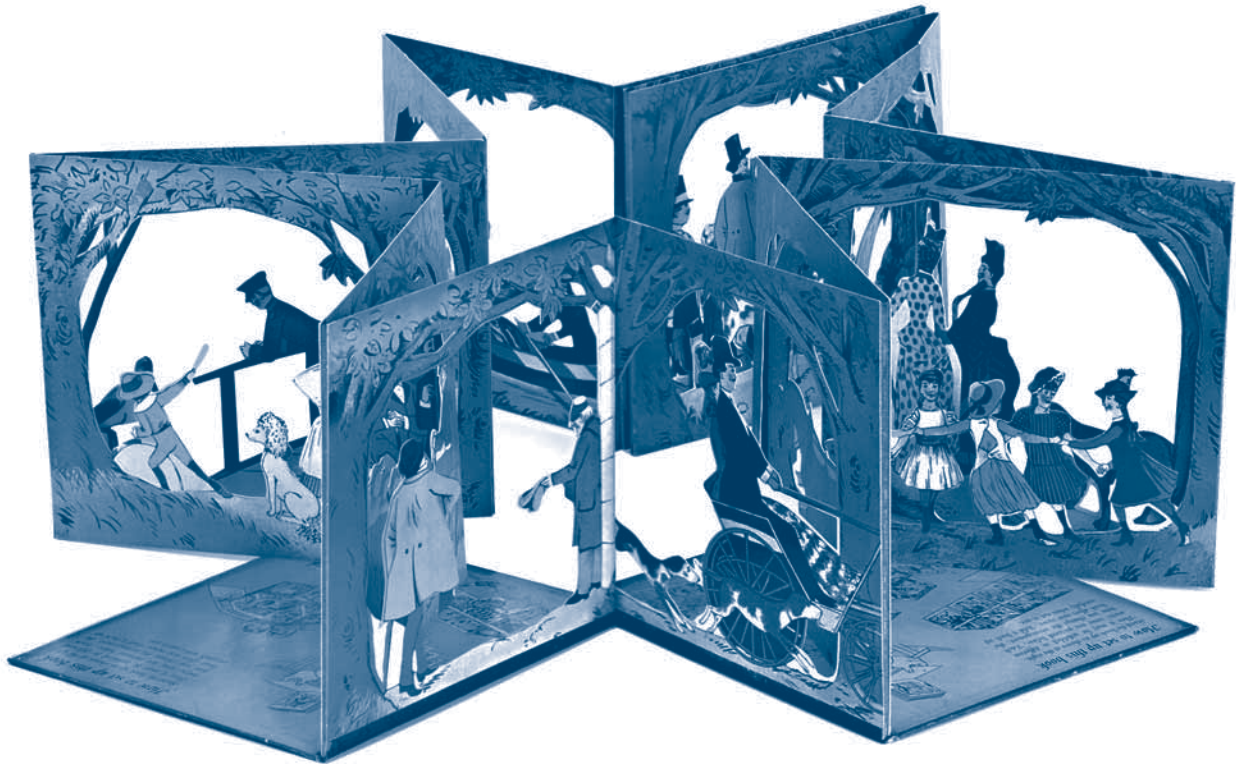
—*I això com s'aconsegueix?*

—A través d'aspectes com el gravat, la idea,

l'originalitat, la qualitat del disseny, que s'han d'anar descobrint i treballant. Per això el *pop-up* s'ha d'entendre des d'aquesta perspectiva, tot i que la sorpresa en sigui l'element bàsic i essencial. L'artista Bruno Munari, per exemple, va fer llibres ben variats i molt aconseguits: a partir d'una cosa senzilla obtenia la qualitat a través del disseny i la innovació, sense buscar res complicat o excessivament aparatós, senzillament que funcionés i, sobretot, que els nanos hi poguessin rumiar, que els fes pensar. Si féssim el paral·lelisme amb l'actualitat, veuríem que avui es fabriquen tota una sèrie de *pop-ups* i joguines que estan molt ben pensades per estimular l'intel·lecte de l'infant, però n'hi ha d'altres que són per entretenir, per amoltonar-se, al cap i a la fi. Quan als infants els faig fer dibuixos, els recomano que no facin el mateix que feien ahir, sinó que en provin un de nou, que provin altres fórmules. Perquè la repetició els dona confiança però el que han de fer és recrear-se en la recerca d'allò nou, de les *meravelles* de la vida, com explica Lluïl en el seu *Llibre de les meravelles*... Per això m'agrada l'artista que sap pensar jocs, joguines, artefactes o *pop-ups* que puguin estimular la part creativa de l'infant.

—*Així, en el món del *pop-up* també trobem llibres «comercials» i llibres de qualitat demostrada però de poc circuit comercial...*

—Sí, n'hi ha que són «gratuïts» i en canvi n'hi ha que són molt més creatius i selectius. El que passa, però, amb aquests últims, és que n'hi ha molt pocs en el mercat i no tenen èxit comercial... Llibres creatius com els de Kveta Pacovska o els *pop-ups* de David Carter i Robert Sabuda serien models del primer cas; llibres tant per a grans com per a petits i que també són molt educatius per introduir-hi d'una manera fàcil, en el cas de David Carter, formes artístiques contemporànies, amb influències de Calder, de Miró, de mòbils, d'escultures, de minimalisme...



Mantenir un llibre com aquest és una qüestió de mercat, d'un marxandatge, com el que acompanya alguns *best-sellers*, o com va fer Walt Disney amb Mickey Mouse.

–*l'edició de pop-ups és com la d'un llibre «comú»?*

–No, el procés de producció i edició de *pop-ups* és diferent del món dels llibres, de la novel·la i la narració escrita. Es tempteja i se'n fan més o menys segons l'èxit, ja que hi intervé una artesanía manual que val diners (i que actualment es fa a la Xina). Ara es prepara una maqueta, es va per exemple a la Fira de Frankfurt i allà els editors i les editorials estrangeres fan comandes i fan els tiratges en les diferents llengües a partir dels encàrrecs.

–*Abans no era així, el procés era diferent...?*

–Sí mirem enrere, veuríem un altre món, tot i que també hi trobaríem aspectes comuns. Per exemple, Meggendorfer, considerat el gran innovador dels llibres movibles i que visqué a cavall dels segles XIX i XX, havia arribat a fer quinze i vint

edicions d'un mateix llibre. Abans no era com ara, en què el consumisme porta a una immediatesa i rapidesa que fa que els llibres caduquin de seguida. No tota la mainada hi tenia accés com ara, sinó només una minoria, la de les famílies benestants. I un *best-seller* del Nadal del 1880 podia ser novetat durant vint nadals seguits. Això és el que li va passar, a Meggendorfer, que els seus èxits, sobretot en aquesta època daurada d'aquests llibres, es van anar traient cada any, amb l'afegit de petites novetats.

–*Ara parlava de Meggendorfer, el renovador, però diuen que Ramon Llull va ser el primer que va fer un llibre movable...*

–Sí! Ell ho va «concebre». No podem dir que va inventar el *pop-up*, és clar, però sí és cert que va ser el primer a utilitzar un mecanisme giratori en volvelles, en cercles, per explicar teories. Ell va enginyar aquest artefacte mòbil que, molts segles més tard es convertiria en una de les bases dels llibres movibles i *pop-ups*.

Concretament en els anys 60 del segle XX, el nord-americà Waldo Hunt, el «pare de la segona edat d'or dels *pop-ups*», encunya la paraula *paper-engineering*, papirotecnia, per definir l'art de fer llibres movibles.

–*l'continuació en els inicis dels llibres movibles, tridimensionals i pop-ups: ja de bon principi anaven lligats amb el món del circ, el teatre, la fantasia, el desconegut i l'exotisme...*

–Sí, tots vénen d'aquest àmbit dels putxinel·lis, els titelles, del món de l'animació... I és que estaven molt relacionats; un entreteniment impressionant a la primera meitat del segle XIX era anar a una fira de la gran ciutat, on trobaves tota classe de venedors, xarlatans, que et portaven coses «màgiques»,



rars, com ara l'home *peep-show*, amb la seva caixa de visions. A través d'un forat i mogut per la curiositat (de nou l'efecte sorpresa!), veies la imatge tridimensional exòtica de les Índies o de les *Mil i una nits*, per citar un exemple. En tot cas, segur que hi veies un món nou que no et podies ni imaginar. Les primeres joguines òptiques, els teatres d'ombres, el teatre de joguina... Era un món que creixia paral·lelament als moviments tecnològics i científics, i que els donava aquest encant, aquesta novetat.

–I ara aquest *peep-show* ha desaparegut i s'ha convertit en quelcom virtual...

–Exacte, el *peep-show* ara és això! (I assenyala l'ordinador.)

–Ara que parlem d'ordinadors i virtualitat i tornant als pop-ups: què passarà amb el món virtual i els pop-ups? Els ordinadors podran substituir la tridimensionalitat d'aquests llibres?

–És diferent. En el món virtual hi ha efectes de participació interactiva molt macos i aconseguits, jocs i webs en què pots participar i formar part del moviment. Tot i que en el meu cas, jo el paper l'he de tocar...! (Riu.) De fet, ja al 1882 hi havia llibres com aquest (va a buscar el llibre dins la capsula), l'*Speaking Book*, que buscaven la interactivitat i amb enginyers de paper produïen sons d'animals; ho sents? I això també ho buscaven autors com Tony Sarg, un altre d'aquests artistes innovadors d'aquest tipus de llibres. El 1942 Sarg fa un dels primers llibres en què s'apel·len els cinc sentits, el *Surprise Book*: una

piruleta per al gust, una bosseta d'olor per a l'olfacte, textures per al tacte, petits mecanismes sonors per a l'oïda...

–Hem vist mostres de la seva col·lecció a Girona i a Sète. La podem tornar a veure aviat?

–Sí, aquesta tardor del 2008, de nou a la Fontana d'Or de Girona. L'exposició no vol ser un decàleg historicista dels meus llibres, jocs i joguines de paper, sinó mostrar allò que pugui ser interessant estèticament i amb un fil comú. Miraré que, malgrat les vitrines, es pugui veure el funcionament dels llibres i joguines. Pretenc que aquesta exposició il·lustri el que deia abans de l'evolució de l'entreteniment en paper en relació amb la tecnologia. I sobretot amb la cultura, l'economia, la filosofia i la societat d'una època que queda reflectida en les imatges, la iconografia i en la projecció d'una manera de veure el món real a través del món màgic del paper en moviment.

bibliografia

Referències bibliogràfiques de Quim Corominas i els *pop-ups* i llibres artístics

Pop-Up. Llibres movibles i tridimensionals. Girona: Fundació Caixa Girona, 1999.

Pop Up à Sète! Collection Quim Corominas. Sète: Musée International des Arts Modestes, 2003.

Els fantasmes de la biblioteca o la cadena secreta. Emili Teixidor (text) i Quim Corominas (disseny i il·lustracions). Girona: Palahí Arts Gràfiques, 2006.

www.visualkultur.cat/ca/diccionari-13953.htm